

ẢNH HƯỞNG CỦA ĐẠI DỊCH COVID-19 ĐẾN NGÀNH DU LỊCH Ở THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Dương Thị Lợi^{1*} và Hoàng Thị Vân²

¹ Khoa Địa lí, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

² Trường THCS Thân Nhân Trung, Việt Yên, Bắc Giang

Tóm tắt. Đại dịch Covid-19 đã gây ra những ảnh hưởng tiêu cực đến hoạt động du lịch của thành phố Hà Nội. Mục đích của nghiên cứu này nhằm đánh giá tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch thông qua việc phân tích số liệu thống kê của Sở Du lịch thành phố Hà Nội, Cục Thống kê thành phố Hà Nội và các tài liệu liên quan. Từ đó, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm phục hồi ngành du lịch của thành phố sau đại dịch. Kết quả nghiên cứu đã chỉ ra những tổn thất nặng nề của ngành du lịch dưới ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 thông qua các khía cạnh: số lượng khách du lịch, doanh thu du lịch, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch và lao động du lịch. Kết quả nghiên cứu có thể là tài liệu tham khảo hữu ích cho các đơn vị quản lý du lịch của thành phố trong việc tìm kiếm giải pháp để phát triển bền vững ngành du lịch, đưa ngành du lịch thực sự trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, thúc đẩy sự phát triển kinh tế chung của toàn thành phố và cả nước.

Từ khóa: đại dịch Covid-19, du lịch, thành phố Hà Nội.

1. Mở đầu

Đại dịch Covid-19 ghi nhận ca bệnh đầu tiên ngày 29/12/2019 tại Vũ Hán (Trung Quốc). Sau 3 tháng, trong bối cảnh dịch bệnh lan rộng, bùng phát tại 201 quốc gia và vùng lãnh với 856.505 người mắc, 42.089 người tử vong, ngày 31/3/2020 Tổ chức Y tế thế giới công bố đây là đại dịch [1]. Đại dịch đã gây ra những tác động tiêu cực đến sự phát triển của mỗi quốc gia nói riêng và phạm vi toàn thế giới nói chung trên các khía cạnh môi trường, kinh tế và xã hội. Du lịch là một trong những ngành chịu tác động nặng nề từ đại dịch Covid-19 [2].

Trên thế giới có nhiều nghiên cứu đánh giá tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch, tiêu biểu như Gretzel et al., 2020 [3]; Sigala, 2020 [4]. Các nghiên cứu đã chỉ ra những tác động tiêu cực của đại dịch đến hoạt động của ngành du lịch với sự sụt giảm nhanh chóng về lượng khách du lịch quốc tế, ước tính giảm khoảng 78% [5], ảnh hưởng xấu đến hành vi và sức khỏe tinh thần của khách du lịch [6 – 8]. Bên cạnh đó, sự sụt giảm trong nhu cầu của khách du lịch đã dẫn đến sự suy giảm nghiêm trọng về tài chính [9]. Kết quả là, du lịch toàn cầu đã chậm lại đáng kể. Số lượng các chuyến bay quốc tế giảm hơn một nửa sau khi ngành du lịch tạm thời sa thải một nửa lực lượng lao động [10].

Tại Việt Nam, nghiên cứu về tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch cũng được đề cập đến trong một số nghiên cứu, tiêu biểu như: Phạm Trương Hoàng và cộng sự (2020) [11], Phan Thế Công và Đậu Thị Lê Hiếu (2020) [12], Nguyễn Thị Mơ và Trần Thị Minh (2020) [13]. Trong hầu hết các nghiên cứu, tác giả dựa trên số liệu thống kê và khảo sát trong hai năm 2019 - 2020, thời điểm đại dịch bùng phát mạnh mẽ nhất để ước tính mức độ thiệt hại mà

Ngày nhận bài: 2/7/2023. Ngày sửa bài: 25/7/2023. Ngày nhận đăng: 10/8/2023.

Tác giả liên hệ: Dương Thị Lợi. Địa chỉ e-mail: loidt@hnue.edu.vn

các doanh nghiệp du lịch gánh chịu. Từ đó, nghiên cứu đưa ra các kịch bản tác động của dịch bệnh COVID – 19 đến ngành du lịch cả nước nói chung và đề xuất các giải pháp tương ứng. Hoàng Thị Lan (2022) [14] đặc biệt nhấn mạnh tác động của đại dịch Covid-19 đến lực lượng lao động trong ngành du lịch. Theo đó, các doanh nghiệp trong ngành du lịch lần lượt phải cắt giảm nhân sự từ 70-80% trong năm 2020. Năm 2021, số lượng lao động vẫn làm đủ thời gian chỉ chiếm 25% so với năm 2020, lao động nghỉ việc hoặc chấm dứt hợp đồng lao động chiếm khoảng 30%, lao động tạm nghỉ việc khoảng 35%, lao động cầm chừng chiếm 10%. Mặc dù có khá nhiều công trình nghiên cứu về những tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch, tuy nhiên các nghiên cứu phần lớn ở quy mô cả nước, những nghiên cứu cụ thể chi tiết cho từng điểm du lịch trọng yếu còn rất hạn chế, chủ yếu là các báo cáo thống kê tản mạn và thiếu hệ thống. Bên cạnh đó, các tiêu chí đánh giá cũng chưa đầy đủ các khía cạnh phát triển của ngành du lịch. Xuất phát từ những khoảng trống nghiên cứu đó, tác giả đã đi sâu vào nghiên cứu ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch ở thành phố Hà Nội dựa trên các tiêu chí đánh giá phát triển của ngành du lịch.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Dữ liệu và phương pháp nghiên cứu

2.1.1. Dữ liệu nghiên cứu

Dữ liệu nghiên cứu bao gồm:

- Số liệu thống kê của ngành du lịch (khách du lịch, doanh thu du lịch, lao động du lịch, cơ sở vật chất kỹ thuật phục vụ du lịch của Hà Nội trước, trong và sau đại dịch) được cung cấp bởi Cục Thống kê thành phố Hà Nội [15] và Sở du lịch thành phố Hà Nội [16].

- Dữ liệu bản đồ số gồm bản đồ hành chính, bản đồ tiềm năng du lịch thành phố Hà Nội do Nhà xuất bản Tài nguyên – Môi trường và Bản đồ Việt Nam cung cấp.

2.1.2. Phương pháp nghiên cứu

* Phương pháp thu thập dữ liệu

Nghiên cứu thu thập dữ liệu thứ cấp từ nhiều nguồn khác nhau. Trong đó, dữ liệu về đại dịch Covid-19 được thu thập từ website của Tổ chức Y tế thế giới, Công thông tin của Bộ Y tế, báo cáo từ các cơ quan có liên quan (Unicef, Tổng Hội y học Việt Nam,...) và một số tiểu luận, bài báo nghiên cứu về đại dịch Covid-19. Dữ liệu về du lịch của thành phố Hà Nội được thu thập từ các bài báo khoa học, báo cáo hàng năm của Sở Du lịch thành phố Hà Nội và các cơ quan khác như Tổng cục Du lịch, Tổng cục thống kê.

* Phương pháp xử lý, phân tích và diễn giải dữ liệu

- Dữ liệu định tính

Dữ liệu định tính sau khi thu thập, tổng hợp, được tác giả xử lý logic, mô tả và phân tích nội dung để đưa ra những thông tin cần thiết cho mục đích nghiên cứu.

- Dữ liệu định lượng

Dữ liệu định lượng sau khi thu thập được xử lý bằng công cụ Excel để phù hợp với mục đích nghiên cứu. Với kết quả phân tích, nghiên cứu diễn giải dữ liệu bằng hệ thống các bảng số liệu, biểu đồ, bản đồ để tăng tính trực quan cho kết quả nghiên cứu.

* Phương pháp bản đồ - GIS

Phần mềm ArcGIS được sử dụng để xử lý dữ liệu và xây dựng các bản đồ trong nghiên cứu bao gồm: bản đồ hành chính thành phố Hà Nội, bản đồ tiềm năng du lịch thành phố Hà Nội.

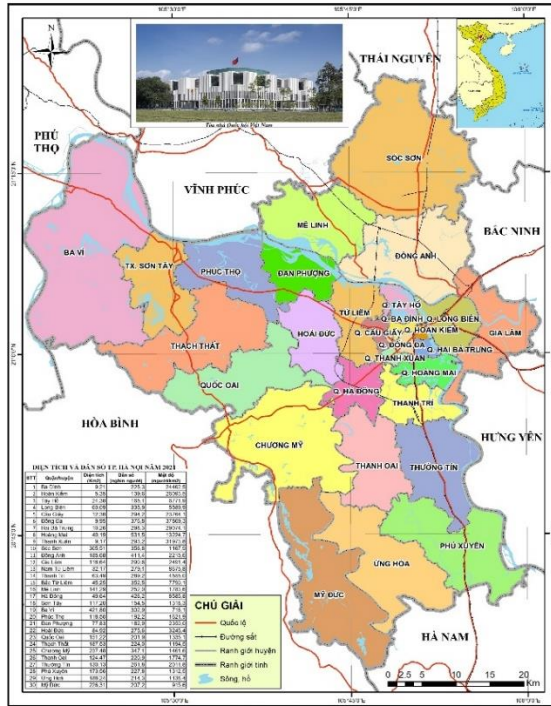
2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Khái quát địa bàn nghiên cứu

Thành phố Hà Nội là thủ đô đồng thời là trung tâm kinh tế - chính trị - văn hóa – du lịch của cả nước với diện tích là 3.358,8 km² (2022) [15]. Hà Nội tiếp giáp với các tỉnh Thái Nguyên - Vĩnh Phúc ở phía Bắc; Hà Nam - Hòa Bình ở phía Nam; Bắc Giang - Bắc Ninh - Hưng Yên ở

phía Đông và Hòa Bình - Phú Thọ ở phía Tây (Hình 1). Hà Nội là đầu mối giao thông quan trọng của cả nước nói chung, khu vực miền Bắc nói riêng. Vị trí địa lý thuận lợi là điều kiện quan trọng góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế, đặc biệt là ngành du lịch của thủ đô.

Hà Nội có quy mô dân số lớn thứ hai cả nước sau thành phố Hồ Chí Minh, với dân số năm 2022 là 8,435 triệu người, mật độ dân số là 2.511 người/km² [15]. Dân số đông, trình độ dân trí cao đã cung cấp cho Hà Nội một nguồn lao động dồi dào, đáp ứng cho nhu cầu phát triển kinh tế nói chung và ngành du lịch nói riêng. Đồng thời, chất lượng cuộc sống của người dân ngày càng cao, nhu cầu du lịch tăng đem lại một thị trường nội địa lớn đóng góp cho sự phát triển du lịch của thành phố Hà Nội.

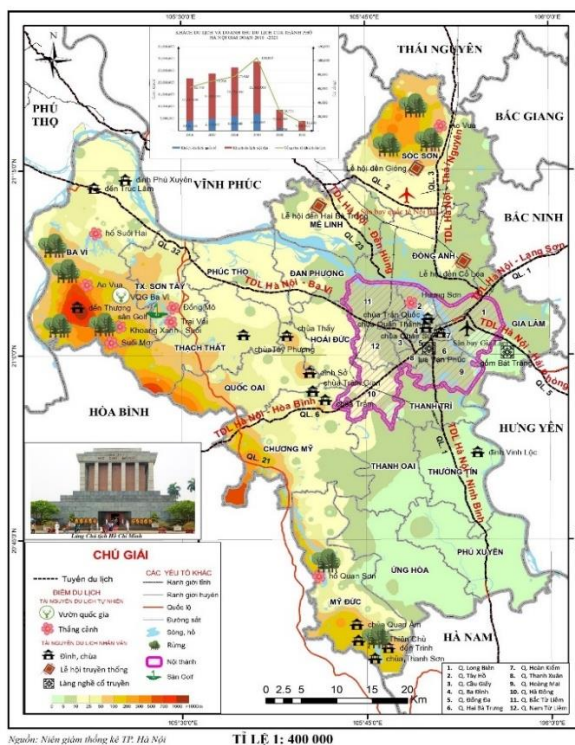

Hình 1. Bản đồ hành chính thành phố Hà Nội

Hà Nội là trung tâm du lịch quốc gia quan trọng của Việt Nam. Với lịch sử phát triển lâu đời, Hà Nội sở hữu rất nhiều tài nguyên du lịch tự nhiên và tài nguyên du lịch văn hoá phong phú. Hà Nội hiện có 5.922 di tích, trong đó có 2.416 di tích đã được xếp hạng, nhiều di tích có sức hấp dẫn lớn đối với du khách trong và ngoài nước. Theo thống kê của Sở du lịch thành phố Hà Nội, trên địa bàn thủ đô có 1.206 lễ hội truyền thống, các lễ hội gần như diễn ra quanh năm, nhiều lễ hội có tầm vóc và ý nghĩa lớn. Cùng với lễ hội, thành phố Hà Nội hiện có 1.350 làng nghề, trong đó có 250 làng nghề truyền thống với nhiều làng nghề nổi tiếng như Bát Tràng, Vạn Phúc,... Ngoài ra, Hà Nội còn hấp dẫn du khách trong và ngoài nước bởi nét văn hóa ẩm thực lâu đời, mang dấu ấn riêng biệt của vùng đất Kinh Kỳ ngàn năm văn hiến. Từ trung tâm của thủ đô có các tuyến du lịch tỏa ra các hướng dọc theo các tuyến quốc lộ như tuyến du lịch Hà Nội – Đền Hùng (Phú Thọ), Hà Nội – Thái Nguyên, Hà Nội – Lạng Sơn, Hà Nội – Hải Phòng, Hà Nội - Ninh Bình, Hà Nội - Hòa Bình, Hà Nội – Ba Vì (Hình 2). Các tuyến du lịch không chỉ góp phần phát triển tiềm năng du lịch tại chỗ mà còn thúc đẩy sự phát triển du lịch của các vùng lân cận. Tuy nhiên, đến năm 2020, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, ngành du lịch Thủ đô phải đối diện với rất nhiều khó khăn. Các chỉ tiêu phát triển du lịch đều giảm sút mạnh, nhiều cơ sở kinh doanh du lịch phải đóng cửa, tỉ lệ lao động du lịch thất nghiệp tăng cao. Yêu cầu phục hồi

Ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch ở thành phố Hà Nội

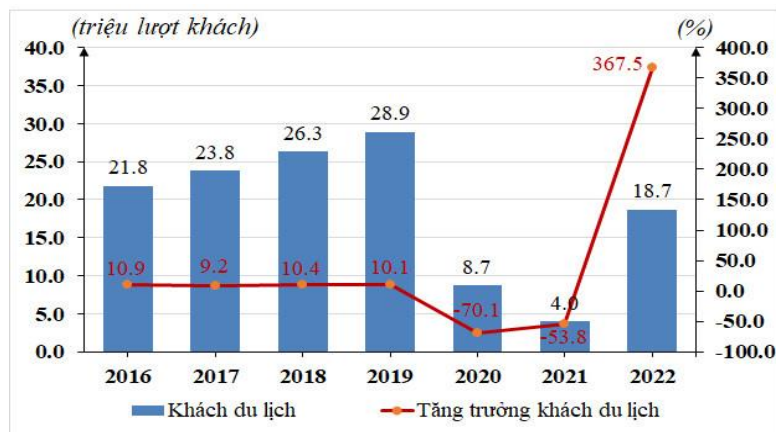
và phát triển ngành du lịch trở thành một thách thức lớn đối với chiến lược phát triển kinh tế chung của thủ đô.

Hình 2. Bản đồ tiềm năng du lịch thành phố Hà Nội

2.2.2. Tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch ở thành phố Hà Nội

a. Tác động đến số lượng khách du lịch

Hình 3. Số lượng khách du lịch đến thành phố Hà Nội giai đoạn 2016 – 2022

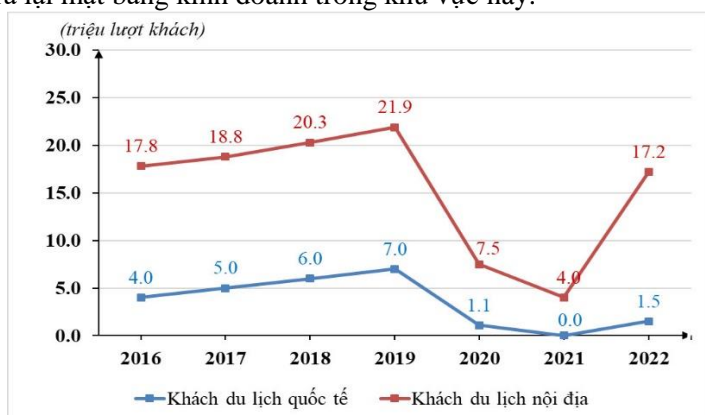
(Nguồn: [16])

Trong giai đoạn 2016 - 2019, số lượng khách du lịch đến thành phố Hà Nội liên tục tăng: tăng từ 21,8 triệu lượt khách (năm 2016) lên 28,9 triệu lượt khách (năm 2019), tốc độ tăng bình quân đạt 10,1%/năm, tốc độ tăng trưởng năm sau cao hơn năm trước và vượt chỉ tiêu về tốc độ tăng trung bình từ 8-10%/năm được đề ra tại Nghị quyết số 06-NQ/TU về phát triển du lịch Thủ đô giai đoạn 2016 – 2020.

Tuy nhiên, năm 2020 khi đại dịch Covid-19 bùng phát, khách du lịch đến Hà Nội giảm mạnh, chỉ đạt 8,7 triệu lượt khách, giảm 20,3 triệu lượt khách, tương đương với 70% so với năm

2019 (Hình 3). Trong đó, khách quốc tế giảm mạnh, chỉ đạt 1,1 triệu lượt khách, giảm 84,4% so với cùng kỳ năm 2019; khách nội địa cũng giảm mạnh, chỉ còn 7,5 triệu lượt khách, giảm 65% so với cùng kỳ năm 2019 (hình 4). Do từ ngày 04/02/2020, các điểm du lịch và khu du lịch trên địa bàn thành phố Hà Nội thực hiện tạm dừng đón khách theo chỉ thị giãn cách xã hội của Ủy ban nhân dân thành phố. Sau thời gian giãn cách, du lịch bắt đầu mở cửa trở lại nhưng chủ yếu phục vụ khách du lịch nội địa là chính với các đoàn khách lẻ. Đây là sự sụt giảm rất mạnh, cho thấy đại dịch Covid-19 vô cùng nguy hiểm và ảnh hưởng rất lớn tới sự phát triển của ngành du lịch.

Minh chứng về sự sụt giảm số lượt khách du lịch được thấy rõ ở một số điểm du lịch, tiêu biểu như hai di tích quốc gia đặc biệt là chùa Thầy và đình So có niên đại hàng trăm năm thuộc huyện Quốc Oai. Năm 2020 do ảnh hưởng của đại dịch, lượng khách chỉ còn khoảng 50 nghìn lượt. Số lượng khách này chủ yếu tập trung trong 3 tháng đầu năm khi khách truy hội chùa Thầy. Minh chứng khác có thể thấy rõ sự ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 lên hoạt động của ngành du lịch là khu vực phố cổ Hà Nội - nơi từng được mệnh danh là “phố vàng” của du lịch Hà Nội, luôn tấp nập khách du lịch từ năm 2019 trở về trước, đặc biệt là khách du lịch quốc tế, các hoạt động du lịch diễn ra sôi động cả ngày lẫn đêm. Năm 2020, khi đại dịch Covid-19 bùng phát và diễn biến phức tạp, khu phố trở nên im lìm, vắng bóng khách du lịch, trên 50% số lượng khách thuê phải trả lại mặt bằng kinh doanh trong khu vực này.

Hình 4. Số lượng khách du lịch quốc tế và nội địa đến thành phố Hà Nội giai đoạn 2016 – 2022

(Nguồn: [16])

Đến năm 2021, du lịch của thành phố Hà Nội tiếp tục chịu ảnh hưởng tiêu cực của hai đợt bùng phát dịch Covid-19 (lần thứ ba và lần thứ tư kéo dài từ tháng 8 đến tháng 9 năm 2021). Khách du lịch đến Hà Nội tiếp tục giảm mạnh, chỉ còn 4 triệu lượt khách (bằng 46,2% so với năm 2020 và chỉ bằng 13,8% so với cùng kỳ năm 2019). Đặc biệt, trong năm 2021, khách du lịch đến Hà Nội chỉ có khách du lịch nội địa, không có khách quốc tế. Tuy nhiên, khách du lịch nội địa năm 2021 khoảng 4 triệu lượt khách, chỉ bằng một nửa số khách du lịch nội địa năm 2020 và 18,2% khách du lịch nội địa năm 2019 (Hình 4). Các điểm đến di tích, văn hóa trên địa bàn thành phố tạm dừng hoạt động, chưa được mở cửa đón khách trở lại. Các khu, điểm tham quan du lịch, bảo tàng, công viên cũng đã mở cửa, hoạt động trở lại nhưng hoạt động chỉ sôi động dịp cuối tuần. Khách du lịch chủ yếu là các nhóm nhỏ, các gia đình đi tham quan bảo tàng, công viên, khu sinh thái và các điểm du lịch nghỉ dưỡng.

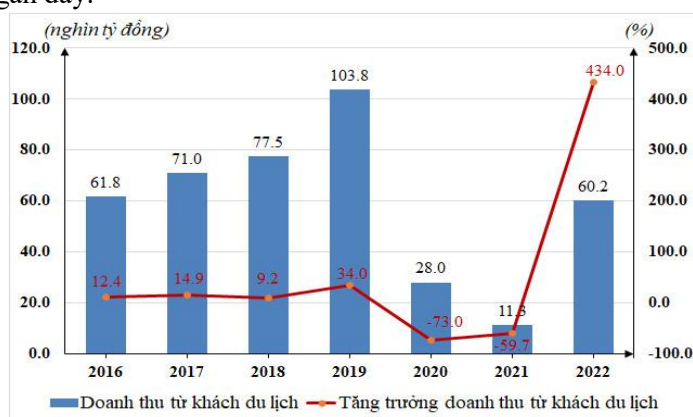
b. Tác động đến doanh thu du lịch

Doanh thu du lịch có mối liên hệ chặt chẽ với số lượng khách du lịch.

Giai đoạn 2016 – 2019, doanh thu từ khách du lịch tăng liên tục qua các năm, từ 61,8 nghìn tỉ đồng lên đến 103,8 nghìn tỉ đồng, bình quân mỗi năm tăng 17,5% so với cùng kỳ năm trước. Đặc biệt năm 2019 là năm có nhiều thành tích nổi bật của du lịch Hà Nội, doanh thu tăng 34%

so với năm 2018. Đây là giai đoạn du lịch Thủ đô phát triển tốt nhất từ trước đến nay. Do năm 2019, Hà Nội là nơi diễn ra nhiều sự kiện quan trọng của cả nước, đây là cơ hội để du lịch Hà Nội tạo nhiều dấu ấn cho bạn bè trong nước và quốc tế, điển hình như Hội nghị thường đỉnh Hoa Kỳ - Triều Tiên lần 2, Đại lễ Phật đản Vesak, các hoạt động kỉ niệm quan hệ ngoại giao với các quốc gia Nhật Bản, Hàn Quốc...

Trong năm 2020 và năm 2021, đại dịch Covid-19 bùng phát và diễn biến phức tạp đã làm cho doanh thu du lịch của thành phố Hà Nội giảm mạnh. Năm 2020, doanh thu từ khách du lịch đạt khoảng 28 nghìn tỉ đồng (giảm 73% so với năm 2019, tương đương giảm 75,8 nghìn tỉ đồng). Năm 2021, doanh thu từ khách du lịch tiếp tục giảm sâu, chỉ đạt 11,3 nghìn tỉ đồng (bằng 40% doanh thu năm 2020 và bằng 23% kế hoạch đề ra) (Hình 5). “Con bão” Covid-19 khiến ngành du lịch của Việt Nam nói chung và của thành phố Hà Nội nói riêng trải qua cuộc khủng hoảng chưa từng có và nhiều chuyên gia đã nhận định du lịch đã “chạm đáy”. Sau gần 19 tháng đóng cửa du lịch quốc tế, du lịch nội địa cũng không thể triển khai khiến toàn bộ chuỗi cung ứng dịch vụ cho du lịch ngưng trệ, doanh thu từ khách du lịch năm 2021 giảm xuống thấp nhất trong những năm gần đây.

Hình 5. Doanh thu du lịch của thành phố Hà Nội, giai đoạn 2016 - 2022

(Nguồn: [16])

Doanh thu từ khách du lịch của thành phố Hà Nội so với cả nước còn khiêm tốn với tiềm năng phát triển du lịch của thành phố. Từ năm 2016 đến 2019, tỉ trọng doanh thu từ khách du lịch của thành phố Hà Nội chiếm từ 12% đến 14% tổng doanh thu du lịch của cả nước.

Bảng 1. Doanh thu từ khách du lịch của thành phố Hà Nội và cả nước giai đoạn 2016 – 2022

Năm	Hà Nội (nghìn tỉ đồng)	Cả nước (nghìn tỉ đồng)	Tỉ trọng của Hà Nội so với cả nước (%)
2016	61,8	417	14,8
2017	71,0	515	13,8
2018	77,5	620	12,5
2019	103,8	720	14,4
2020	28,0	312	9,0
2021	11,3	180	6,3
2022	60,2	450	13,4

(Nguồn: Tính toán từ nguồn [16])

Đến năm 2020 và 2021, tỉ trọng doanh thu từ khách du lịch của Hà Nội so với cả nước giảm rõ rệt (năm 2020 chiếm 9,0%, năm 2021 chỉ chiếm 6,3% cả nước). Điều đó tiếp tục khẳng định thành phố Hà Nội là địa phương chịu tác động nặng nề bởi đại dịch COVID- 19.

c. Tác động đến cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch

Hệ thống cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch bao gồm: cơ sở lưu trú; cơ sở phục vụ dịch vụ ăn uống, dịch vụ thương mại; cơ sở vật chất giao thông; cơ sở thể thao, cơ sở chữa bệnh; cơ sở phục vụ các dịch vụ hỗ trợ khác, trong đó quan trọng nhất là hệ thống cơ sở lưu trú.

* Cơ sở lưu trú

Bảng 2. Cơ sở lưu trú của thành phố Hà Nội giai đoạn 2019 - 2022

	2019	2020	2021	2022
Tổng số cơ sở lưu trú	3.499	3.587	3.725	3.650
Buồng/phòng	60.782	65.158	70.011	65.400
Cơ sở lưu trú dừng hoạt động		950	1.550	-
Công suất sử dụng khách sạn 1-5 sao (%)	67,9	29,9	22,9	41,2

(Nguồn: [16])

Năm 2020, công suất trung bình khối khách sạn đạt khoảng 29,9%, giảm 38% so với cùng kỳ năm 2019. Có khoảng 950/3.587 cơ sở lưu trú tạm dừng hoạt động. Khối các khách sạn từ 3-5 sao bị ảnh hưởng nặng nề hơn khối khách sạn 1-2 sao bởi các khách sạn này chủ yếu phục vụ khách quốc tế, việc tạm dừng các chuyến bay quốc tế đã làm sụt giảm khoảng 65-70% lượng khách quốc tế.

Trước tình hình đại dịch diễn biến căng thẳng, Sở Du lịch Hà Nội phối hợp với Sở Y tế đã tổ chức khảo sát, báo cáo, đề xuất Ban Chỉ đạo phòng chống dịch thành phố đưa 18 khách sạn vào sử dụng phục vụ công tác cách ly tập trung dành cho các chuyên gia nước ngoài, tổ bay. Tính đến cuối tháng 12/2020, đã có 17.736 khách nhập cảnh cách ly và tổ bay, trong đó 16.664 khách đã hoàn thành cách ly. Công suất sử dụng phòng bình quân của 15/18 khách sạn ước đạt khoảng 50-55%. Các khách sạn thực hiện nghiêm các quy định về phòng, chống dịch Covid-19, được các đoàn kiểm tra, Ban Chỉ đạo thành phố, ủy ban nhân dân quận, huyện, thị xã đánh giá cao việc hoàn thiện cơ sở vật chất, trang thiết bị, vật tư y tế, bồi dưỡng, tập huấn nghiệp vụ cho cán bộ nhân viên trong công tác phòng, chống dịch.

Năm 2021, trên địa bàn Hà Nội có 3.725 cơ sở lưu trú du lịch với 70.011 phòng; trong đó có 591 khách sạn đã được xếp hạng từ 1-5 sao với 24.415 phòng, chiếm 15,9% tổng số cơ sở lưu trú du lịch trên địa bàn (tăng 06 khách sạn so với năm 2020). Số lượng cơ sở lưu trú của Hà Nội tuy đứng đầu cả nước, song số lượng khách sạn cao cấp chiếm tỉ lệ còn thấp, hiện đứng thứ tư cả nước. Trong 2 đợt bùng phát dịch đã có khoảng 1.550/3.725 cơ sở lưu trú tạm dừng hoạt động hoặc chuyển đổi ngành nghề. Năm 2021, công suất sử dụng phòng trung bình khối khách sạn 1- 5 sao đạt khoảng 22,9%, giảm 7,0% so với cùng kỳ năm 2020.

Năm 2022, số cơ sở lưu trú có xu hướng giảm so với năm 2021 (giảm 75 cơ sở), tuy nhiên công suất sử dụng khách sạn lại tăng. Nguyên nhân là do Sở Du lịch Hà Nội tiếp tục phối hợp với Sở Y tế tổ chức khảo sát, báo cáo, đề xuất Ban Chỉ đạo phòng chống dịch thành phố đưa thêm cơ sở lưu trú du lịch thành lập làm cơ sở cách ly y tế.

* Cơ sở lữ hành

Bảng 3. Số lượng doanh nghiệp lữ hành của thành phố Hà Nội giai đoạn 2019 – 2022 [16]

	2019	2020	2021	2022
Tổng số doanh nghiệp lữ hành	1.346	1.307	1.174	1.596
Doanh nghiệp lữ hành quốc tế	1.281	1.201	1.045	1.335
Doanh nghiệp lữ hành nội địa	65	106	129	261
Doanh nghiệp lữ hành đóng cửa	-	1.297	1.115	-
Tỉ lệ doanh nghiệp lữ hành đóng cửa	-	90%	95%	-

Kết quả ở Bảng 3 cho thấy số lượng doanh nghiệp lữ hành của thành phố Hà Nội giai đoạn 2019 – 2022 có sự biến động đáng kể. Năm 2020, trên địa bàn thành phố đã có 1.201 doanh

ng nghiệp lữ hành quốc tế (giảm 80 doanh nghiệp so với năm 2019); 106 doanh nghiệp lữ hành nội địa (tăng 41 doanh nghiệp so với năm 2019). Do tác động của dịch Covid-19 từ tháng 01/2020 đến năm 2022 có 159 công ty kinh doanh lữ hành quốc tế và 08 công ty kinh doanh dịch vụ lữ hành nội địa đã xin rút giấy phép hoạt động kinh doanh. Trong hai đợt bùng phát dịch đã có khoảng 90% số doanh nghiệp lữ hành đóng cửa, tạm dừng hoạt động.

Thành phố Hà Nội đứng đầu cả nước về số doanh nghiệp lữ hành quốc tế được cấp phép, chiếm gần 50%, tuy nhiên quy mô các doanh nghiệp lữ hành đa số còn nhỏ, thiếu doanh nghiệp dẫn dắt được thị trường khách quốc tế. Một số doanh nghiệp lữ hành tiêu biểu như: Tổng công ty Du lịch Hà Nội, Công ty TNHH MTV Trâu Việt Nam, Công ty Cổ phần Hanoi Redtour, Công ty Cổ phần Du lịch Việt Nam Hà Nội, Công ty Cổ phần Du lịch và Tiếp thị Giao thông vận tải...

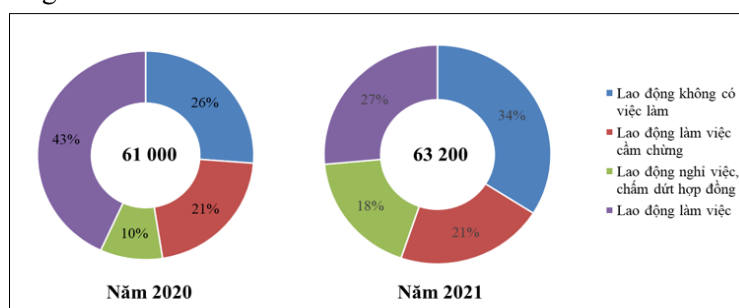
Năm 2021, số doanh nghiệp lữ hành quốc tế tiếp tục giảm còn 1.045 doanh nghiệp, trong khi doanh nghiệp lữ hành nội địa tăng gấp đôi so với năm 2019 (trong thời gian dịch bệnh Covid-19, thành phố đã thu hồi 469 giấy phép kinh doanh dịch vụ lữ hành, trong đó có: 439 giấy phép kinh doanh dịch vụ lữ hành quốc tế và 30 giấy phép kinh doanh dịch vụ lữ hành nội địa). Trong hai đợt bùng phát dịch đã có khoảng 95% số doanh nghiệp lữ hành đóng cửa, tạm dừng hoạt động. Bước sang năm 2022, số doanh nghiệp có xu hướng phục hồi nhanh chóng, tổng doanh nghiệp tăng lên nhanh chóng với trên 1.500 doanh nghiệp.

d. Tác động đến lao động du lịch

* Lao động trong các cơ sở lưu trú

Năm 2020, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, có khoảng 16.000 lao động trong các cơ sở lưu trú du lịch tạm thời không có việc làm, chiếm khoảng 26% tổng số lao động phục vụ trong khối cơ sở lưu trú; số lao động làm việc cầm chừng, bán thời gian ước khoảng 13.000 lao động, chiếm 21%; số lao động nghỉ việc, chấm dứt hợp đồng lao động ước khoảng 5.700 lao động, chiếm 10% (Hình 6).

Năm 2021 nhiều cơ sở hoạt động du lịch phải dừng hoạt động nên phần lớn lao động du lịch, đặc biệt tại các doanh nghiệp lữ hành, vận chuyển đã tạm thời nghỉ và chuyển đổi công việc khác. Số lao động không có việc làm, làm việc cầm chừng, nghỉ việc và chấm dứt hợp đồng trong năm 2021 tăng nhiều so với năm 2020.

Hình 6. Thực trạng lao động trong các cơ sở lưu trú của thành phố Hà Nội năm 2020 và năm 2021 [16]

Đại dịch Covid-19 đã ảnh hưởng và gây thiệt hại đến lao động trong lĩnh vực lưu trú của thành phố Hà Nội, số lao động tạm thời không có việc làm ước tính khoảng 21.500 người, chiếm 34% tổng số lao động phục vụ trong các cơ sở lưu trú (tăng 8% so với năm 2020). Số lao động làm việc cầm chừng, bán thời gian ước khoảng 13.400 lao động, chiếm 21,2%; số lao động nghỉ việc, chấm dứt hợp đồng lao động ước khoảng 11.600 lao động, chiếm 18,3% (tăng 8% so với năm 2020). Số làm việc đủ thời gian ước khoảng 16.800 lao động, chiếm 26,7% tổng số lao động trong các cơ sở lưu trú du lịch trên địa bàn Hà Nội, giảm 16% so với năm 2020.

* Hướng dẫn viên du lịch

Đội ngũ hướng dẫn viên du lịch có sự biến động đáng kể trong giai đoạn 2019 – 2022. Nếu

năm 2019 và 2020, số hướng dẫn viên du lịch có xu hướng giảm nhẹ, thì sang năm 2021 và 2022, số lượng hướng dẫn viên có xu hướng tăng liên tục từ 5.998 người (2021) lên 6.824 người (2022), trong đó hướng dẫn viên quốc tế chiếm chủ yếu với 70,6% (2022) (Bảng 4). Có thể thấy, đại dịch Covid-19 khiến cho số lượng hướng dẫn viên bị giảm nhẹ, sau đó đã nhanh chóng tăng trở lại. Nguyên nhân chủ yếu là lượng sinh viên ngành du lịch hàng năm vẫn tiếp tục được đào tạo và ra trường, đủ điều kiện để được cấp thẻ hướng dẫn viên khiến cho số lượng vẫn tăng mặc dù có thể họ chưa có việc làm.

Bảng 4. Số lượng hướng dẫn viên của thành phố Hà Nội giai đoạn 2019 – 2022 [16]

	2019	2020	2021	2022
Tổng số hướng dẫn viên	5.722	5.674	5.998	6.824
Hướng dẫn viên quốc tế	4.167	4.276	4.440	4.817
Hướng dẫn viên nội địa	1.537	1.382	1.542	1.938
Hướng dẫn viên điểm	16	16	16	69

Chất lượng hướng dẫn viên ngày một tốt hơn về nghiệp vụ và ngoại ngữ, có vai trò rất lớn đối với sự thành công của một tour du lịch và tạo ấn tượng với du khách, góp phần xây dựng hình ảnh đẹp cho du lịch Hà Nội nói riêng và du lịch Việt Nam nói chung.

Trong 2 năm 2020 và 2021, do ảnh hưởng nặng nề của đại dịch Covid-19, phần lớn hướng dẫn viên du lịch không có việc, đã ảnh hưởng lớn đến đời sống của hướng dẫn viên. Trên cơ sở đó, ngành du lịch đã tham mưu cho Chính phủ ban hành Nghị quyết số 68/NQ-CP ngày 01/7/2021 của Chính phủ và Quyết định số 23/2021/QĐ-TTg ngày 07/7/2021 của Thủ tướng Chính phủ. Tính đến ngày 31/12/2021, có 3.517/5.998 hướng dẫn viên du lịch đã được Sở Du lịch Hà Nội thẩm định hồ sơ đủ điều kiện hưởng trợ cấp người lao động gặp khó khăn do đại dịch Covid-19 theo Nghị quyết số 68/NQ-CP ngày 01/7/2021 của Chính phủ và Quyết định số 23/2021/QĐ-TTg ngày 07/7/2021 của Thủ tướng Chính phủ. Theo quy định, mỗi hướng dẫn viên du lịch đủ điều kiện sẽ được nhận hỗ trợ 1 lần là 3.710.000đ/người. Trong năm 2021, số tiền Sở đã chi trả hỗ trợ cho hướng dẫn viên du lịch gặp khó khăn do đại dịch Covid-19 là 13.048.070.000 đồng [16].

2.3. Giải pháp phục hồi và phát triển du lịch thành phố Hà Nội sau đại dịch Covid-19

Xuất phát từ những tác động thực tế của đại dịch Covid-19 đến hoạt động của ngành du lịch thành phố Hà Nội, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm phục hồi vào phát triển du lịch thành phố sau đại dịch Covid-19 như sau:

Thứ nhất, tập trung đầu tư cơ sở hạ tầng du lịch, lao động du lịch và hướng đến chuyển đổi số trong du lịch. Vì cơ sở hạ tầng và nhân lực du lịch có thể coi là nhân tố tiên quyết đảm bảo cho các hoạt động du lịch có thể vận hành và phát triển. Tăng cường quảng bá du lịch Hà Nội trên các phương tiện truyền thông như truyền hình thành phố Hà Nội (HANOITV), kênh truyền hình quốc gia (VTV), kênh quốc tế (CNN). Kết hợp hình thức số truyền thông trên vô tuyến với các nền tảng mạng xã hội như Youtube, Tiktok. Khuyến khích các video cá nhân với nội dung thông điệp tích cực về du lịch thủ đô, từ đó kích thích nhu cầu du lịch của khách nội địa và quốc tế.

Thứ hai, phát triển du lịch cần phải phối hợp chặt chẽ với ngành y tế. Trước tình hình dịch bệnh diễn biến phức tạp, khách du lịch quan tâm đặc biệt đến vấn đề an toàn trong suốt quá trình du lịch. Vậy nên ngành du lịch cần phải đẩy mạnh hợp tác với ngành y tế trong mọi hoạt động du lịch và di chuyển cũng như các dịch vụ phục vụ du lịch.

Thứ ba, khai thác hiệu quả thế mạnh du lịch đặc trưng của thủ đô. Tập trung ưu tiên nâng cao chất lượng các điểm du lịch văn hóa, di sản, làng nghề, làng cổ, phố cổ là những nét độc đáo riêng của Hà Nội. Mở rộng hướng phát triển du lịch nông nghiệp, du lịch cộng đồng, du lịch chữa lành. Dựa trên lợi thế về vị trí chính trị, xã hội, cơ quan quản lý cần đẩy mạnh du lịch kết

hợp hội nghị, hội thảo, triển lãm và tổ chức sự kiện quốc gia và quốc tế. Đa dạng hóa các sản phẩm du lịch dựa trên lợi thế của từng quận, huyện, kích thích nhu cầu mua sắm của khách du lịch nội địa và quốc tế.

Thứ tư, thành phố cần có chính sách quan tâm hỗ trợ cho các doanh nghiệp, cơ sở du lịch trong việc giảm giá các sản phẩm du lịch, các tour du lịch ưu đãi, chương trình khuyến mãi, nhưng vẫn cần đảm bảo chất lượng và hiệu quả của các chương trình du lịch nhằm kích thích nhu cầu du lịch của người dân sau thời kì khó khăn về kinh tế.

Thứ năm, ban hành các hướng dẫn, đẩy mạnh hoạt động đào tạo, nâng cao năng lực thích ứng trước các biến động do đại dịch. Trên cơ sở tình hình dịch bệnh vẫn còn phức tạp, khó lường, nguy cơ xuất hiện các biến động trong quá trình tổ chức, vận hành hoạt động du lịch vẫn còn rất cao. Bởi vậy, các doanh nghiệp, cơ quan quản lý khu, điểm du lịch cần phải thực sự nâng cao khả năng thích ứng của mình trước những diễn biến khó lường của đại dịch. Thông qua đẩy mạnh các hoạt động thông tin, hướng dẫn, đào tạo các đơn vị này trong lĩnh vực thích ứng với khủng hoảng, nguồn lực vận hành ngành du lịch có thể được đảm bảo, từ đó hỗ trợ cho quá trình hồi phục và phát triển.

Thứ sáu, nâng cao năng lực hợp tác quốc tế. Đại dịch Covid-19 là một cuộc khủng hoảng toàn cầu, bởi vậy để giải quyết những khó khăn nảy sinh từ tình hình dịch bệnh, việc hợp tác quốc tế là rất cần thiết. Đặc biệt, khi mở cửa trở lại du lịch quốc tế, để đảm bảo an toàn cho du khách, cũng như tránh sự lây lan từ các nguồn bên ngoài, các quốc gia bắt buộc phải có sự hợp tác chặt chẽ với nhau trong quá trình xây dựng, tổ chức các hoạt động du lịch.

3. Kết luận

Đại dịch Covid-19 đã gây ra những tổn thất nặng nề đối với ngành du lịch của thành phố Hà Nội. Dựa trên những số liệu thu thập, nghiên cứu đã phân tích tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch của thành phố dựa trên các tiêu chí: số lượng khách du lịch, doanh thu du lịch, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch và lao động trong ngành du lịch. Từ đó, nghiên cứu đề xuất các giải pháp để phục hồi và phát triển bền vững du lịch thành phố Hà Nội nói riêng và cả nước nói chung trong bối cảnh tình hình mới.

Để vượt qua khó khăn do ảnh hưởng của đại dịch, mỗi địa phương cần có những chính sách, quy định riêng phù hợp với thực tế du lịch. Tuy nhiên, cần bám sát cơ chế, quy định chung của hệ thống du lịch quốc gia. Việc hướng tới điểm đến an toàn, tăng cường hoạt động quảng cáo, chuyển đổi số và ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động du lịch, đặc biệt là nâng cao chất lượng du lịch là những yếu tố cốt lõi nhằm thúc đẩy sự phát triển du lịch thủ đô trong thời điểm hiện tại và tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Cổng thông tin của Bộ Y tế về đại dịch Covid-19, 2022, <https://Covid19.gov.vn/>, truy cập ngày 20-12-2022.
- [2] Trần Bá Duy, Vũ Đình Hòa, 2022. Tác động và giải pháp phục hồi du lịch hậu Covid-19: minh chứng thành phố Hà Nội. *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Sư phạm Hà Nội*, 67 (1), 128 - 134.
- [3] Gretzel, U., Fuchs, M., Baggio, R., Hoepken, W., Law, R., Neidhardt, J., Pesonen, J., Zanker, M., Xiang, Z., & Xiang, Z., 2020. E-Tourism beyond Covid-19: A call for transformative research. *Information Technology & Tourism*, 22(2), 187–203.
- [4] Sigala, M., 2020. Tourism and Covid-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of Business Research*, 117, 312–321.
- [5] Liu, H., Liu, Y., Wang, Y., & Pan, C., 2019. Hot topics and emerging trends in tourism forecasting research: A scientometric review. *Tourism Economics*, 25(3), 1- 21.
- [6] Aman, J., Abbas, J., Mahmood, Sh., Nurunnabi, M., Bano, Sh., 2019. The influence of Islamic religiosity on the perceived socio-cultural impact of sustainable tourism

- development in Pakistan: a structural equation modeling approach. *Sustainability*, 11 (11), 3039.
- [7] Bauer, A., Garman, E., McDaid, D., Avendano, M., Hessel, P., 2021. Integrating youth mental health into cash transfer programmes in response to the Covid-19 crisis in low-income and middle-income countries. *Lancet Psychiatry*, 8, 340 - 346.
- [8] Park, S., Boatwright, B., Avery, E.J., 2019. Information channel preference in health crisis: exploring the roles of perceived risk, preparedness, knowledge, and intent to follow directives. *Public Relation Review*, 45 (5), 101794.
- [9] Tsionas, M. G., 2020. Covid-19 and gradual adjustment in the tourism, hospitality, and related industries. *Tourism Economics*, 1–5.
- [10] Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M., 2020. Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of Covid-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1–20.
- [11] Phạm Trương Hoàng, Trần Huy Đức, Ngô Đức Anh, 2020. Tác động của đại dịch Covid-19 đến ngành du lịch Việt Nam và các giải pháp ứng phó. *Tạp chí Kinh tế và Phát triển*, 274, 43 – 53.
- [12] Phan Thế Công, Đậu Thị Lê Hiều, 2020. *Tác động của COVID- 19 đến nền kinh tế và ứng phó của Việt Nam. Kỉ yếu Hội thảo Khoa học Quốc gia.* Nxb Kinh tế Quốc dân.
- [13] Nguyễn Thị Mơ, Trần Thị Minh, 2020. *Tác động của dịch COVID 19 đến lao động việc làm Việt Nam,* Kỉ yếu Hội thảo Khoa học Quốc gia. Nxb Kinh tế Quốc dân.
- [14] Hoàng Thị Lan, 2022. Tác động của đại dịch COVID - 19 đến nhân lực ngành du lịch Việt Nam. *Tạp chí Công thương*, 6, 222 - 227.
- [15] Niêm giám thống kê thành phố Hà Nội từ năm 2016 - 2022. Tổng cục thống kê thành phố Hà Nội. Nxb Thống kê.
- [16] Sở Du lịch thành phố Hà Nội, 2022. Báo cáo hiện trạng và kết quả phát triển du lịch Thủ đô từ năm 2016 đến năm 2022.

ABSTRACT

Impacts of Covid-19 pandemic on the tourism of Hanoi city

Duong Thi Loi^{1*} and Hoang Thi Van²

¹*Faculty of Geography, Hanoi National University of Education*

²*Than Nhan Trung Secondary School, Viet Yen, Bac Giang*

The tourism industry in Hanoi has been negatively affected by the COVID-19 pandemic. This study aims to evaluate the impact of the pandemic on tourism by analyzing statistics from the Hanoi Department of Tourism, the Hanoi General Statistics Office, and other relevant sources. Based on the findings, this study suggests potential solutions to help revive the city's tourism post-pandemic. The research indicates that the COVID-19 pandemic has caused significant damage to tourism, including a decrease in the number of tourists, a decline in tourism revenue, and challenges related to tourism infrastructure and employment. These results can serve as a useful reference for tourism management teams to develop sustainable solutions, bolster tourism as a key economic sector, and support the overall economic growth of the city and the country.

Keywords: tourism, Covid-19 pandemic, Hanoi.